

आयुर्वेद शिक्षण एवं अनुसंधान संस्थान, जामनगर

FINAL M.D./M.S.(AYU.) EXAMINATION - SEPTEMBER-2024

SPECIALISED SUBJECT :RASA SHASTRA AND BHAISHAJYA KALPANA

RASASHASTRA-PAPER – I

Date :02-09-2024
Monday

Time : 10:00 a.m. to 01:00 p.m.

Instructions: All questions are compulsory.

- 1 संस्कारस्य वर्णनं कुर्वन् विभिन्न सिद्धान्तानां वर्णनं कुरुता तथा च भावनामर्दनयोः वर्तमान परिप्रेक्ष्ये 25
उपयोगितां लिखत् ।
Define *Sanskara*. Mention types of *Sanskara* with their principle. Explain the concept of *Bhavana* and *Mardana* with their relevance to contemporary techniques.
- 2 पुटस्य सविस्तारं वर्णनं कुर्वन् तस्य भस्मीकरणधातुश्च सन्दर्भे चिकित्सकीय प्रभावितावर्णनं कुरुत। तथा च 25
रससिन्दूरस्य मानकसञ्चालनवर्णनमपि कुरुत् ।
Explain *Putra* with its significance to *Bhasmikarana* and therapeutic efficacy of metal under process. Enumerate the standard operative procedures of *Rasa Sindoor*.
- 3 पारदस्य सविस्तारं वर्णनं कृत्वा तस्य शोधन प्रक्रियायाः वर्णनं कुरुत। वर्तमान परिप्रेक्ष्ये कथं पारदस्य 25
अष्टसंस्काराणामपेक्षा सामान्य शोधनप्रयोगं कर्तुं शक्नुवन्ति।
Describe in detail about *Parada* with its *Shodhana* process. In present scenario how justified is it to replace *Ashta Sanskara* of *Parada* with *Samanya Shodhana*?
- 4 टिप्पणी कार्याः । 25
(A) ताम्र-भस्मस्य विकारशान्तयो उपायाः ।
(B) 'मूषा' इत्यस्य वर्णनं कुर्वन् वृन्ताक मूषकस्य वर्णनम् ।
(C) द्रुतिः ।
(D) अधोलिखितस्तस्य 'ड्रग एवं कॉस्मेटिक' इत्यानुसारं सवीर्यतावधिं लिखत् ।
सीरप, श्वेत पर्पटी, गुग्गुलु कल्पना, अर्ककल्पना, गुटिका काष्ठौषधि सहितम् ।
(E) गुग्गुलु कल्प ।
Write short notes.
(A) *Vikara Shanti Upaya* of *Tamra Bhasma*.
(B) Explain *Musha* wsr to *Vrintaka Musha*
(C) *Dhruti*
(D) Mention the Shelf life of the following according to D&C Rules 1945.
Syrup, Shweta Parpati, Guggulu Kalpana, Arka Kalpana Gutika tablet containing *Kashthaushadhi*
(E) *Guggulu Kalpa*

*****

आयुर्वेद शिक्षण एवं अनुसंधान संस्थान, जामनगर

FINAL M.D./M.S.(AYU.) EXAMINATION - SEPTEMBER-2024

SPECIALISED SUBJECT :RASA SHASTRA AND BHAISHAJYA KALPANA

BHAISHAJYA KALPANA-PAPER - II

Date :03-09-2024
Tuesday

Time : 10:00 a.m. to 01:00 p.m.

Instructions: All questions are compulsory.

- 1 औषधसेवनकालौषधप्रशासनञ्च सविस्तारं वर्णनं कुरुत। 'क्रोनोथेरेपेटिक्स ' इत्यस्य वर्णनमपि कुरुत। 25
Explain in detail about *Aushadha Sevana Kala*. Define about routes for drug administration and Posology. Explain about the concept of chronotherapeutics in Ayurveda.
- 2 औषधनिर्माणक्षेत्रेआचार्यः शारङ्गधरस्य योगदानवर्णनं विस्तारेण कुरुत। 25
Explain in detail about the contributions of *Acharya Sharangdhara* in the field of *Ayurvedic Pharmaceutics*.
- 3 सन्धानकल्पनाया सविस्तारवर्णनं कुरुत। उद्योगेषु किण्वनार्थं प्रयुक्त'बायोरियेक्टर'इत्यस्य अवधारणायाः 25
वर्णनं कुरुत। आसवारिष्टयोः नियमैः सह 'किण्वनप्रोद्योगिकि'इत्यस्या कालानुक्रमिक विकासं लिखत।
Describe in detail about *Sandhana Kalapana*. Enumerate the concept of bioreactors used for fermentation in industries. Write down about the chronological development of the fermentation technology along with the regulations implemented for *Asavaarishta* preparations.
- 4 टिप्पणी कार्याः । 25
(A) निष्कर्षणस्य विधिं लिखत
(B) अन्नकल्पना क्रियाशीलाहारञ्च
(C) क्रीम आईनमेंटयोः भेदम्
(D) क्षीरपाकम्
(E) मूर्च्छना संस्कार(स्नेहकल्पना)
Write short notes.
(A) Concept and methods of Extraction
(B) Define the concept of *Anna Kalpana* wsr functional food
(C) Differentiate between cream and ointments
(D) Explain the concept of *Kshirapaka*
(E) Explain the concept of *Murchana Sanskara* prior to *Sneha Kalpana*

*****

आयुर्वेद शिक्षण एवं अनुसंधान संस्थान, जामनगर

FINAL M.D./M.S.(AYU.) EXAMINATION - SEPTEMBER-2024

SPECIALISED SUBJECT :RASA SHASTRA AND BHAISHAJYA KALPANA

RASA CHIKITSA & AUSHADHA YOGA VIGYANA- PAPER – III

Date :04-09-2024

Wednesday

Time : 10:00 a.m. to 01:00 p.m.

Instructions: All questions are compulsory.

1. आरोग्यवर्धिनी वटी, पञ्चामृत पार्षटि तथा हिंवाष्टक चूर्ण घटकाः, मात्रा, अनुपान तथा चिकित्सा प्रयोग विषये विस्तरेण लिखत ।
Write in detail regarding the ingredients, dose, Anupana and therapeutic uses of Arogyavardhini Vati, Panchamruta Parpati and Hingwashtaka Churna. 25
2. तक्रकल्पं व्याख्यातव्यम् । तस्य प्रकारान्, विरोधान्, चिकित्साशास्त्रेषु तेषां उपयोगितायाः च विशेषसन्दर्भेण व्याख्यातव्यम् ।
Explain the Takra Kalpana with special reference to its types, contraindications and their utility in therapeutics. 25
3. पोट्टली कल्पना महत्त्व लिखत तथा अभ्रकगर्भपोट्टलीं च विस्तरेण व्याख्यातव्यम् ।
Write the importance of Pottali Kalpana and explain Abhrakagarbha Pottali in detail. 25
4. निम्नलिखितम् संक्षेपेण लिखत । Write in brief of the following: 25
  - A. अपमार्ग क्षारस्य निर्माणम् ।
Preparation of Apamarga Kshara
  - B. शतावरी घृतस्य तत्व, उपयोगाः, मात्रा च ।
Ingredients, uses and dose of Shatavari Ghrita
  - C. मण्डपेयविलेपियोः निर्माणविधिः उपयोगाः च ।
Method of preparation and uses of Manda, Peya and Vilepi
  - D. रासोनकल्कस्य सुवर्णकल्पस्य च सम्भाव्यः कर्मविधिः ।
Probable mode of action of Rasona Kalka and Suvarna Kalpas
  - E. चन्द्रप्रभा वटिस्य तत्व, मात्रा, उपयोगाः च ।
Ingredients, dose and uses of Chandraprabha Vati

*****

आयुर्वेद शिक्षण एवं अनुसंधान संस्थान, जामनगर

FINAL M.D./M.S.(AYU.) EXAMINATION - SEPTEMBER-2024

SPECIALISED SUBJECT : RASA SHASTRA AND BHAISHAJYA KALPANA

PHARMACOLOGY AND PHARMACY MANAGEMENT – PAPER – IV

Date : 05-09-2024
Thursday

Time : 10:00 a.m. to 01:00 p.m.

Instructions: All questions are compulsory.

- 1 सवीर्यतावधि लेबलिंग पैकेजिंग एल्कोहल लिमिट एतेषु सम्बन्धिना ड्रग एवं कॉस्मेटिक नियमानां 25
विस्तारेण वर्णनं कुरुत् ।
Describe in detail about the regulations concerned with the shelf life, labelling, packaging, and limit of alcohol for Ayurvedic formulations.
- 2 'चिकित्सकीय फार्माकोलोजी' इत्यस्य विवेचनं कुरुत्। नैदानिक अनुसन्धानार्थं आवश्यक चरणानां 25
विधिनाञ्च वर्णनं कुरुत् ।
Define clinical pharmacology. Describe the phases and methods required for clinical research.
- 3 आयुर्वेदिक औषधिनां श्रेष्ठ निर्माण कार्यप्रणाल्या सन्दर्भे ड्रग एवं कॉस्मेटिक नियमानां शेड्यूल टी इत्यस्य 25
सविस्तारेण वर्णं कुरुत् ।
Elaborate Schedule T of Drugs and Cosmetics Rules, 1945 with special reference to GMP in relation to Ayurvedic pharmacy.
- 4 टिप्पणी कार्याः । 25
(A) फार्मसी एक्ट १९४८
(B) भारतीय आयुर्वेदिक फार्मूलरी
(C) फार्मोकोविजलेन्स
(D) जैव उपलब्धतायाः विवेचनं कुरुत्। जैव समतुल्यता-जैव उपलब्धतयोः मध्ये भेदः।
(E) बौद्धिकसम्पदाधिकारः
Write short notes.
(A) Pharmacy Act, 1948
(B) Ayurvedic Formulary of India
(C) Pharmacovigilance
(D) Define Bioavailability. Differentiate between bioequivalence and bioavailability
(E) Intellectual Property Rights

*****